

Regionalizmus az Európai Unióban

Mi is az a regionalizmus?

- Centrumok – Perifériák
- Pólusok (a legfőbb centrumok)
- II. VH után: USA, Japán, EU(rópa)
- Globalizáció

Globalizáció kontra regionalizmus?

- Globalizáció: a nemzetállami határok elmosódása

„Nincs távolság”
közlekedés, hírközlés (Internet).

- Globális gazdaság.
- Egységes piac – egységes trendek.

Válasz a globalizmusra?

Regionalizmus:
megőrizni az egyedi, lokális
((nemzeti)) karaktert a
térségi különbségek
csökkentésével egyetemben

Az EU kialakulása

- Nyugat-Európa: szoros gazdasági együttműködés
- EGK: 1957 – római szerződés
- EU: 1992 – maastrichti szerződés
- 2004

Az EGK/EU bővítési folyamata

- 1957 Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Nyugat-Németország, Olaszország (alapító tagok)
- 1973 Dánia, Egyesült Királyság, Írország
- 1981 Görögország
- 1986 Portugália, Spanyolország
- 1990 Kelet-Németország csatlakozik (Nyugat-Németországhoz)
- 1995 Ausztria, Finnország, Svédország
- 2004 Ciprus, Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia, Szlovénia
- 2007 Bulgária, Románia

Mekkora az EU?

- Az Európai Uniónak 27 tagállama van, melyek összterülete 4 325 675 km², összlakossága pedig 496 millió.
- Ha ORSZÁG lenne, terület szerint a hetedik legnagyobb, népesség szerint pedig Kína és India után a harmadik legnagyobb a Földön.

Folyamatok az EU-ban I.

- Egységesülés, ugyanakkor az új tagállamok mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt a korábbiaktól eltérő kihívásokat jelentenek a politikai és a gazdasági együttműködésben.

Folyamatok az EU-ban II.

- Az egységes közösségi politikában a szolidaritás, a méltányosság és az igazságosság elvén nyugvó, a területi kohéziót erősítő és a regionális különbségeket mérséklő fejlesztési célkitűzéseket kell a versenyképességet fokozó, innovatív intézkedésekkel **harmonizálni**.

Az európai szintű területfejlesztési politika kezdetei

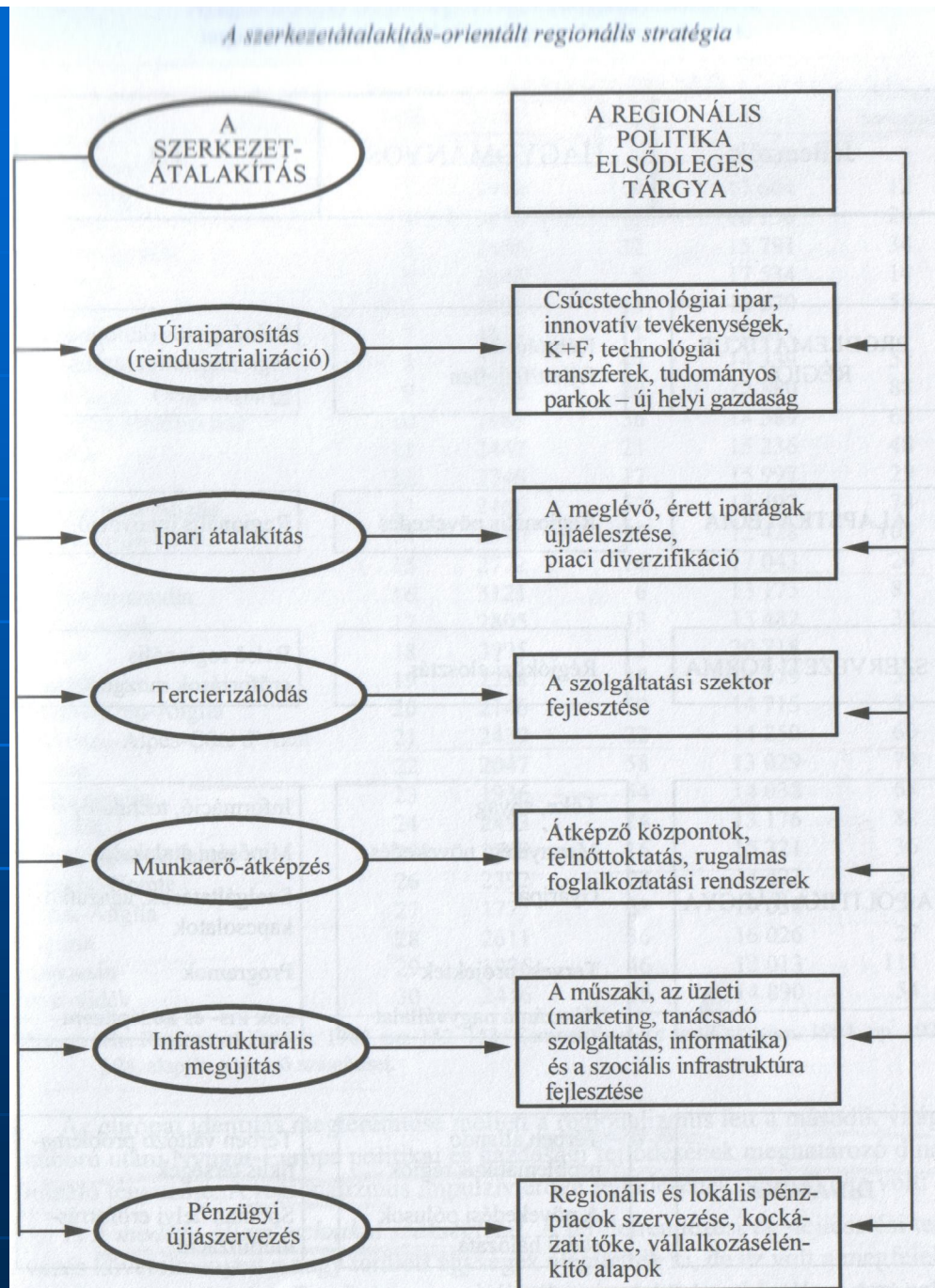
- Európai Tanácshoz tartozó Területfejlesztési Miniszterek Európai Konferenciája → Európai Területi Tervezési Dokumentum, 1983
- Európai Területi Tervezési Stratégia, 1988
- Nantes: a Közösség területfejlesztéssel foglalkozó miniszterei, Informális Bizottság, 1989 → EUROPA 2000 tanulmány (1991), továbbfejl. változata az → EUROPA 2000+ (1994; az EU reg.-is pol-nak meghatározása 1994-1999 között)

A regionális politika

def.: a regionális politika egyrészt a gazdasági folyamatok által kiváltott ***negatív jelenségek mérséklését***, másrészt pedig az innovatív gazdasági tevékenységek elterjedése előtti ***akadályok felszámolását*** céljának tekintő területi politika (Mészáros R. után)

A szerkezetátalakítás - orientált regionális stratégia

Forrás: Horváth Gy.
(2001):
Európai regionális
politika.
Dialóg-Campus, Bp-
Pécs,
p. 31.

Forrás: A szerző szerkesztése.

AZ ESDP

- Lipcsei Dokumentum, 1996
- Európa Tanács kezdeményezése → **Az Európai Területfejlesztés Perspektívái** (The European Spatial Development Perspective, **ESDP**)
- 1. változata: 1997
- Végleges változata: 2000

Az ESDP alapelvei

Alapelvek:

- A termelő tevékenységek kiegyensúlyozottabb térbeli eloszlásának elősegítése
- A fenntartható fejlődés támogatása
- A sajátos regionális igények fokozott figyelembe vétele

Az ESDP-ben meghatározott feladatok (= az eur.-i tefe céljai, főcsoportok)

- 1. Kiegyensúlyozottabb és többközpontú városhálózat, új kapcsolatok a város és a vidék között
- 2. Az infrastruktúra és az ismeretek elérhetőségének javítása
- 3. A kulturális és a természeti örökség védelme
- 4. Az integrált területfejlesztés

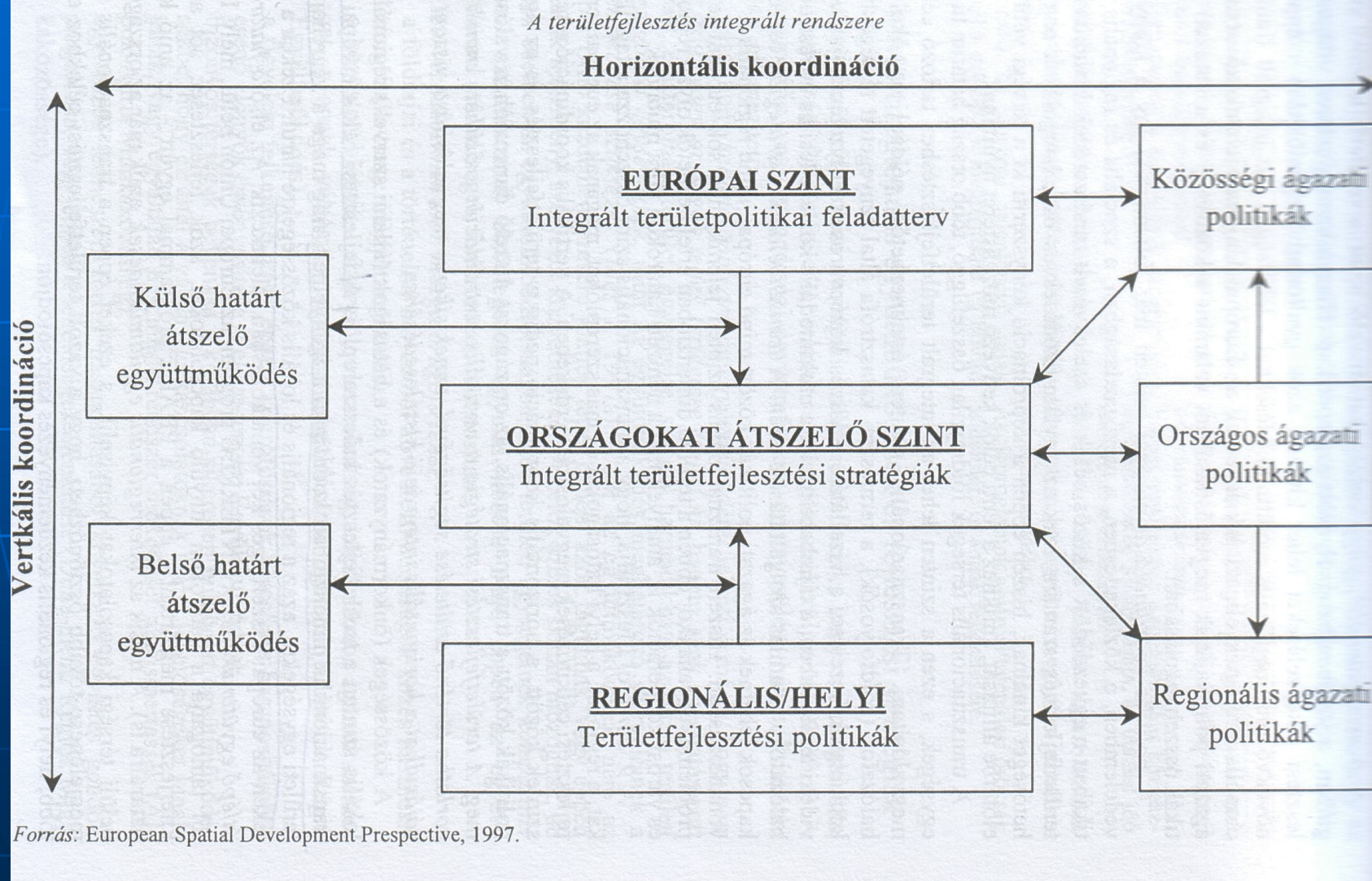
Kiegyensúlyozottabb és többközpontú városhálózat, új kapcsolatok a város és a vidék között

Kiegyensúlyozott városhál. = a városok kisebb-nagyobb hálózatokat alkotnak, és ez a hálózat a funkciók *újszerű* megoszlásán jön létre (nem pedig a merev, hierarchikus kapcsolatok alapján)

- **A városok és térségek hálózati rendszerű fejlesztése (városok közti együttműködések)**
- **A városok funkcióinak megújítása (pl. Gateway-városok szerepe nő)**
- **A városfejlesztési politikákat nem a városok nagysága, hanem a városoknak a térségükben betöltött funkciói alapján kell differenciálni**
- **A város és vidék új kapcsolatrendszerének felvetése**
- **Kultúrtáj**

Az integrált területfejlesztés

9. ábra

Forrás: European Spatial Development Perspective, 1997.

Forrás: Rechnitzer J. (1999): Területi stratégiák. Dialóg Campus, Bp.- Pécs, p. 87.

2 legfontosabb elv

- A szubszidiaritás azt jelenti, hogy egy adott szintről abban az esetben vihetőek magasabb szintre a döntések, funkciók és feladatok, ha azt az alacsonyabb szint nem megfelelően látja el vagy nem képes egyáltalán ellátni.
- A magasabb szintű szerv nem intézkedhet olyan esetben, amikor az adott célkitűzést - eredménnyel - az alacsonyabb szinten is el lehet érni.

2 legfontosabb elv

- Decentralizáció: célja az hogy a centrális szervezetek hatáskörébe tartozó hatás- és feladatköröket kisebb illetékességi területi egységgel rendelkező szervezetek számára kell átadni.

„Kell nekünk ez a regionalizmus?”

- A regionalizmus térnyerése és intézményesítése a jövőben Kelet-Közép-Európában a gazdasági fejlődőképesség alakulásában újfajta differenciáló tényező.
- A decentralizáló országok gyorsabban, az unitárius államszervezetet és fejlesztési döntési mechanizmusokat fenntartó államok nagyobb nehézségek árán integrálódhatnak.

Régiók

- **Az EU intézményhálózata régiókban gondolkodik.**
- Régió = Lengyelországban vajdaság
- Régió = Németországban tartomány
- Olyan területi egység, amely kellő nagyságúak ahhoz, hogy az ottani fejlesztések átláthatók, statisztikailag mérhetőek legyenek!!!.

Mi is az a régió?

- Sokféle jelentéssel bír
- Társadalmi-földrajzi jelentése: **„az ország legnagyobb területi egységein élő emberi közösség”** (Európai Tanács, 1978)
- **Régió:** számos szempont alapján lehatárolt területi egység

A regionális politika színterei

- NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) rendszer – az EGK/EU egységes területi rendszere
- EUROSTAT célja : a regionális statisztikák könnyebb előállítása

Szintek

- NUTS1 – ország
- NUTS2 – régió
- NUTS3 – megye
- NUTS4 – járás/kistérség
- NUTS5 – város/község

Regionális politika

- 1964-ben az EU Gazdasági és Szociális Bizottságának egyik feladataként megjelenik a regionális politika
- 1975-ben létrehozták az Európai Regionális Fejlesztési Alapot (ERDF)
- 1975-1988 között 24,4 milliárd ECU-t (kb. 22 milliárd USD-t) – 873 ezer új munkahely

Regionális politika

- 1988-tól reformok
- Európai Szociális Alap (ESF), Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EAGGF); Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERDF), Halászati Pénzügyi Alap (FIFG)

Regionális politika

- Költségvetési időszakok (1988-1993, 1994-1999, 2000-2006, 2007-13)
- Egy adott időszakban meghatározottak a fejlesztési célkitűzések, valamint az azokhoz rendelt támogatások összege és felhasználásuk módja.

Regionális politika

1992 – Elvek

- az egyes, eltérő adottságú régiók fejlettségbeli színvonala közötti különbségek csökkentése, különösen (az Unión belül) viszonylagosan hátrányos helyzetben levő, valamint vidéki térségek megsegítése érdekében
- a transzeurópai hálózatok /TEN/ kiépítése és fejlesztése (közlekedés, energia és távközlés),
- a környezet minőségének megőrzése és javítása,
- a természeti erőforrások racionális és körültekintő felhasználása,
- a nemzeti és regionális sokszínűség megóvása,
- a minőségi oktatás és képzés fejlesztése.

Regionális politika

- **Ez a politika mindenekelőtt a szolidaritás politikája**, melynek keretében a nehéz helyzetbe került ipari térségek és a hanyatló mezőgazdasági vidékek szerkezetváltását, s végül az előregedő városrészek újjáélesztését, egyszóval **az elmaradt régiókat támogatja.**

Regionális politika

- A regionális politika céljaira **elkülönített források** ma már az Unió teljes költségvetésének mintegy **harmadát teszik ki.**
- Programozás

Partnerség mindenek felett

- A partnerség **együttműködést jelent** a célkitűzésektől a programok megvalósításáig, a különféle szintek (EU, ország, terület-régió, település) szereplői között.
- **A szereplők folyamatosan és rendszeresen együttműködnek, közöttük célorientált kapcsolatok alakulnak ki.**

Régió = EU támogatás

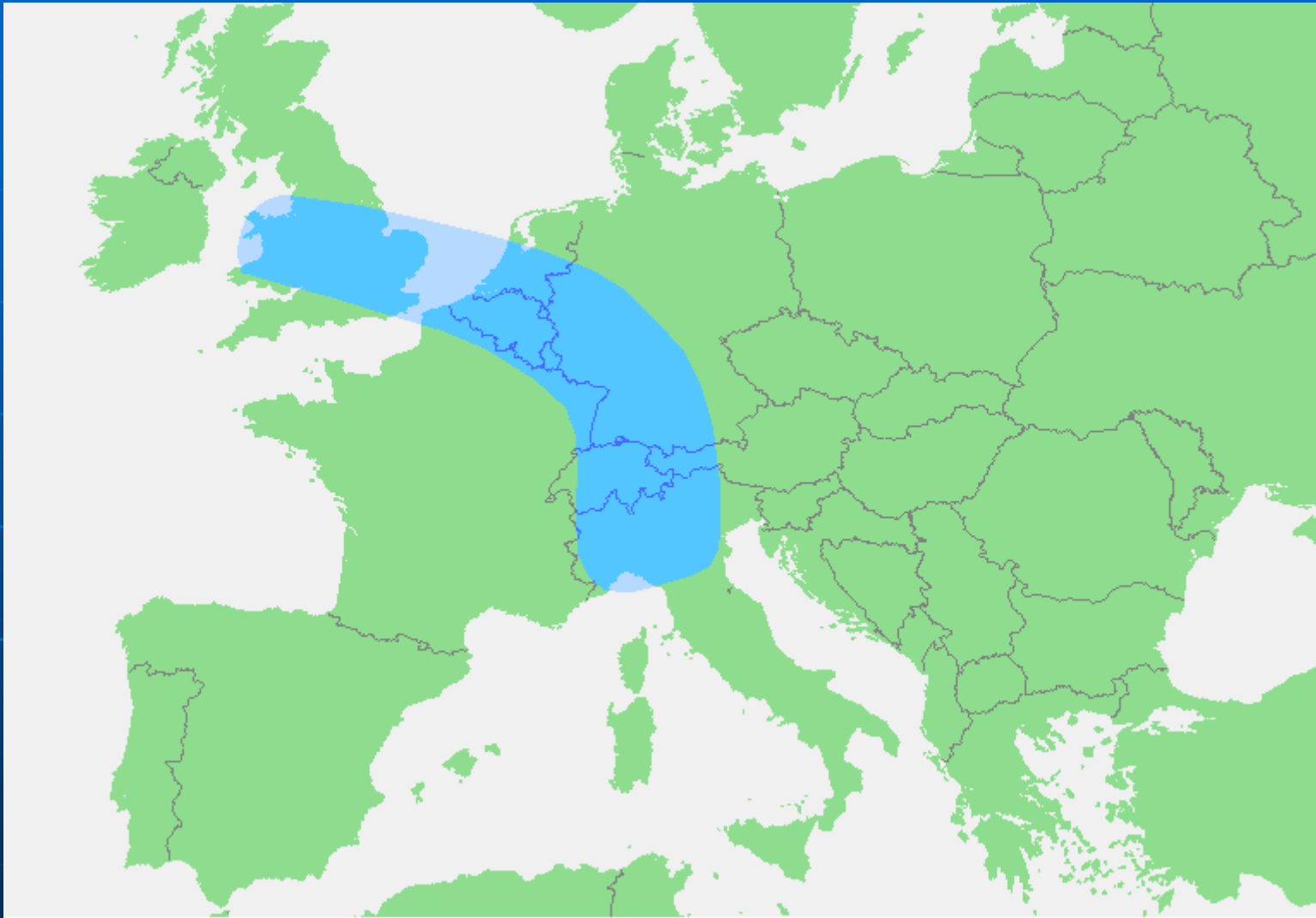
- Az Unióban a területfejlesztés vonatkozásában az elsődleges kedvezményezett a régió, a regionális szint.

Koncentráció és adicionalitás

- A Község által nyújtott **támogatást** a kedvezményezett országnak vagy területnek minden esetben **ki kell egészíteni** egy **meghatározott arányú saját erővel**. Ez a hozzájárulás biztosítja és bizonyítja a helyiek valódi érdekeltségét a projekt befejezésére és hasznosítására.

Nagyobb térszervezések

**Birmingham, London, Brüsszel,
Amszterdam,
Köln, Frankfurt, Basel, Zürich, Milánó**

Hazai viszonyok

Európában sokfelé nyomára bukkanunk a regionális állami, közigazgatási területi szerveződésnek.

Jó példái ennek Németország és Ausztria tartományai, Svájc kantonjai, de Olaszország, Spanyolország, Franciaország és Belgium regionális állami, közigazgatási területi szerveződései is.

A regionális közigazgatási beosztás tehát egész Európa területén elterjedt államszervezeti megoldás.

- Magyarország nincs könnyű helyzetben

Hazai viszonyok

- A magyar fejlődés eltér ettől.
- Történelmünk során államszervezeti-közigazgatási területi egységeink nem igazodtak a földrajzi egységekhez.
- A területi alapegység az ezer esztendeje Szent István által kialakított vármegye.

Regionális folyamatok Mo-n

- 1990 előtt kevésbé preferált
- Ágazati elvek
- Területfejlesztés=gazdaságfejlesztés
- Területi kiegyenlítődés (nincs piaci verseny)

Regionális folyamatok Mo-n

- Állami támogatások (bányászat, kohászat, mg, vasút !!!)
- „A hatékonytól elveszek, a gyengének adok”

1990 után

- Teljes átalakulás
- Ágazatok, szektorok, területek
- Válságágazatok
- Válságtérsegek

1990 után

- Versenyképtelen termékek
- Megszűnő piacok
- Megszűnő állami támogatások
- Állami vállalatok megszűnése, privatizálása (1992-től)

1990-es évek

- Fejlett régióból fejletlen és fordítva
- Fáziskésések (Alföld)
- Agrárágazat összeomlása
- Külföldi működőtőke megjelenése
- Budapest – vidék

Folyamatok a 90-es években

- Foglalkoztatási átrendeződés
- Munkanélküliség
- Perifériális területek
- Budapest a Főváros
- Egy pólusú ország

Területfejlesztési politikák Mo-n

- Feladatok
- A piaci folyamatok okozta negatív jelenségek mérséklése
- Az innováció terjedése előtti akadályok felszámolása
- Együttműködés kialakítása az állam, a helyi, területi közösségek és a magánszféra között

Területfejlesztési politikák Mo-n

- Nincsenek nivelláló mechanizmusok
- A piac folyamataira az állam nem tud jelentős hatást gyakorolni
- Ön/kormányzatok szerepe
- A területi szerkezetet több százezer gazdasági szervezet határozza meg
- EU

Területfejlesztés kezdetei (90-es évek)

- Kezdetben nincs regionális ügyekkel foglalkozó szervezet a kormányban
- Országos Tervhivatal megszűnik
- Területfejlesztési Alap - ???
- Vas megye 86% munkahelyteremtésre
BAZ megye 70% gázhálózat-kiépítésre!!!
- Minden szinten szinte minden

Területfejlesztés kezdetei (90-es évek)

- Kamarák
- M. Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Kell regionális politika! - 1994

Területfejlesztés 1996-ig

- 1992: Törvény a helyi önkormányzatok címzett és céltámogatásáról
- Kelet-Magyarország a fejlesztendő
- Regionális tanácsok (Balaton 1993)
- Nincs rend – nem sikeresek a programok

1996

- Területfejlesztésről és területrendezésről szóló 21. törvény:
- Igazságos és méltányos
- Partnerség, decentralizáció, kooperáció
- Megfelelő eszközök, rendszer, ellenőrzés

1996

- Új intézményrendszer
- Regionális Területfejlesztési Tanács
- Megyei Területfejlesztési Tanács
- Kistérségi Területfejlesztési Tanács

1996: Régió Magyarországon

- A közigazgatás átfogó reformja 1990-ben is meghagyta a megyei területi beosztást.
- A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény a megyei és kistérségi területfejlesztési tanácsok mellett - önkéntes jelleggel - mindenütt létrehozta a regionális fejlesztési tanácsokat is.

1999 – valódi régiók!

- A területfejlesztési törvény 1999. évi módosítása tovább modernizálta a területfejlesztés intézményrendszerét.
- Kötelezővé tette a tervezési-fejlesztési régiók kialakítását, meghatározta területüket és törvényességi felügyeletük rendjét, részletezte feladatukat.
- Sok változat után a 7 régiós változat lett a végső.

NUTS Magyarországon

- ***EU területi statisztikai rendszerének megfelelően:***
 - 7 NUTS II. régió
 - 19 NUTS III. szintű megye
 - 168 NUTS IV. szintű kistérség
 - 3135 NUTS V. szintű település
 - 252 város, 2883 község

A magyarországi régiók

A magyarországi tervezési-statisztikai régiók néhány fontosabb adata

Régió neve	Terület (km ²)	Népesség	Népsűrűség (fő/km ²)	Megyék	Megyei jogú városok
<u>Észak-Magyarország</u>	13 428	1 289 000	96	<u>Borsod-Abaúj-Zemplén,</u> <u>Heves,</u> <u>Nógrád</u>	<u>Miskolc,</u> <u>Eger,</u> <u>Salgótarján</u>
<u>Észak-Alföld</u>	17 749	1 554 000	88	<u>Hajdú-Bihar,</u> <u>Jász-Nagykun-Szolnok,</u> <u>Szabolcs-Szatmár-Bereg</u>	<u>Debrecen,</u> <u>Szolnok,</u> <u>Nyíregyháza</u>
<u>Dél-Alföld</u>	18 339	1 367 000	75	<u>Bács-Kiskun,</u> <u>Békés,</u> <u>Csongrád</u>	<u>Kecskemét,</u> <u>Békéscsaba,</u> <u>Szeged,</u> <u>Hódmezővásárhely</u>

A magyarországi tervezési-statisztikai régiók néhány fontosabb adata

Régió neve	Terület (km ²)	Népesség	Népsűrűség (fő/km ²)	Megyék	Megyei jogú városok
Közép-Magyarország	6919	2 825 000	408	Pest , Budapest főváros	
Közép-Dunántúl	11 237	1 114 000	99	Komárom-Esztergom , Fejér , Veszprém	Tatabánya , Székesfehérvár , Dunaújváros , Veszprém
Nyugat-Dunántúl	11 209	1 004 000	90	Győr-Moson-Sopron , Vas , Zala	Győr , Sopron , Szombathely , Zalaegerszeg , Nagykanizsa
Dél-Dunántúl	14 169	989 000	70	Baranya , Somogy , Tolna	Pécs , Kaposvár , Szekszárd

Gyakorlati regionalizmus

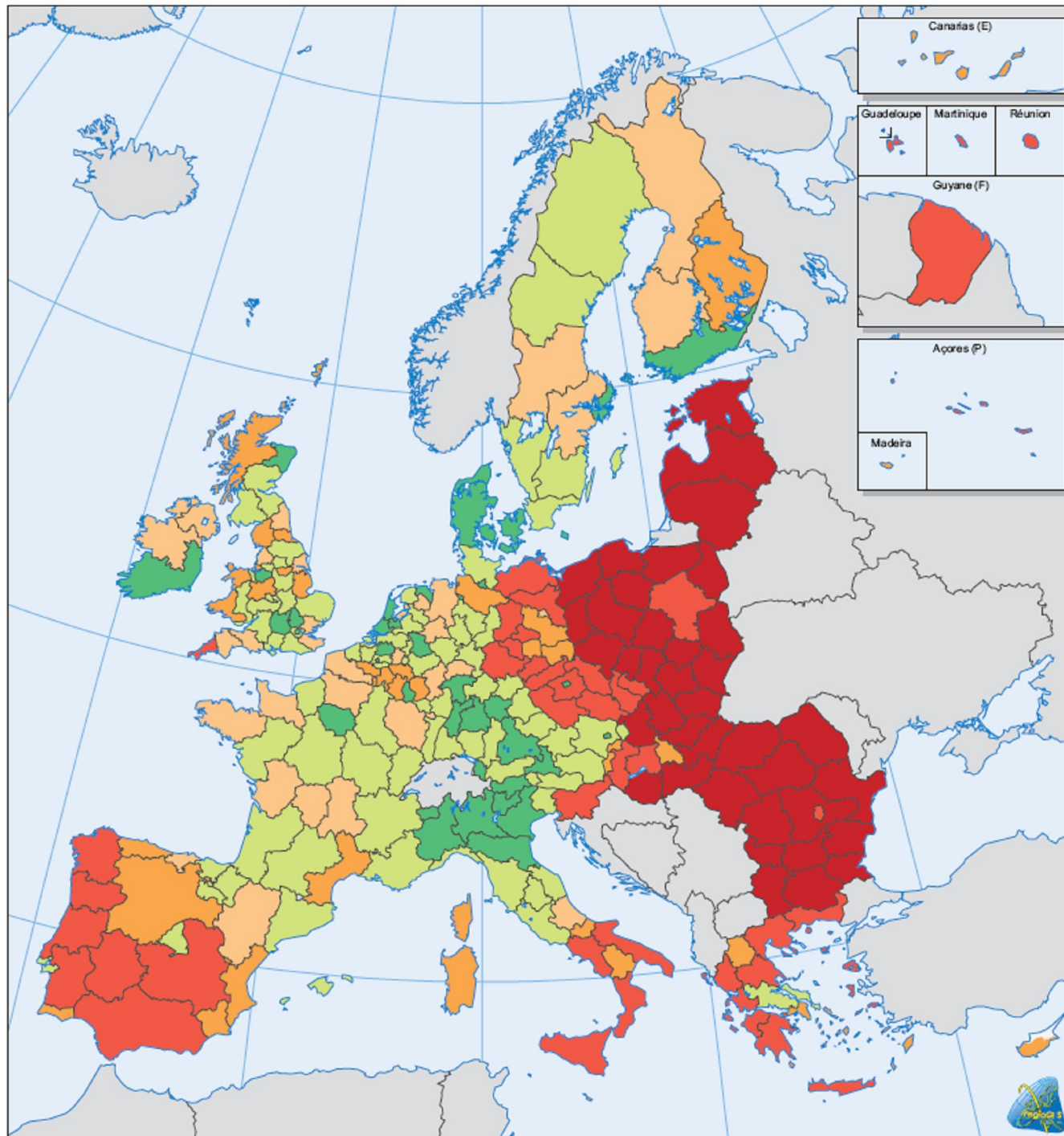
- Regionális fejlesztési tanácsok
- Regionális fejlesztési ügynökségek
- Regionális források = önálló regionális források?

1. CÉLTERÜLET

Fejlesztési célterületek (Objectives) 2000-2006

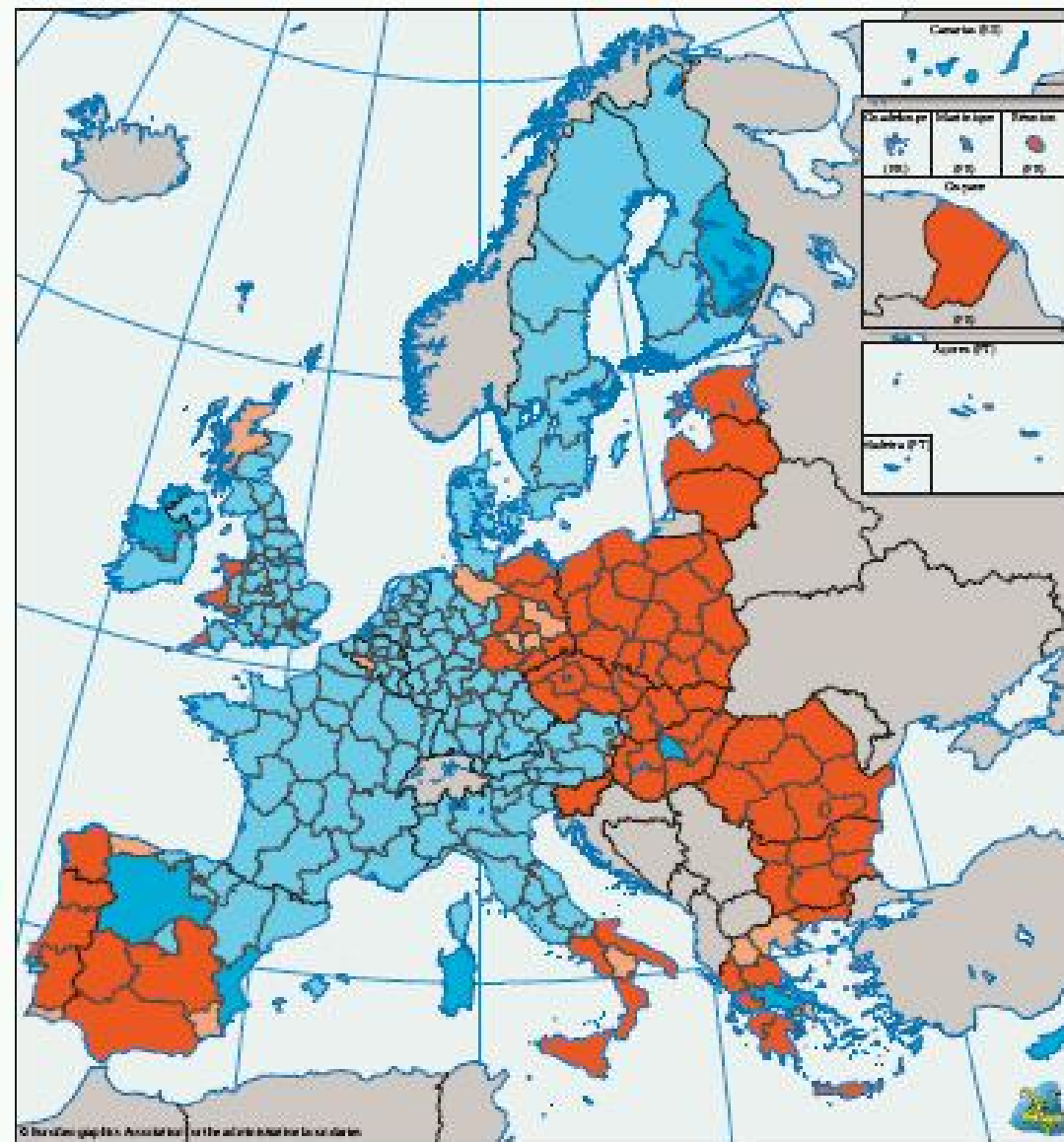
Agenda 2000

- 1. Célterület
elmaradott NUTS II. térségek, amelyekben az 1 főre jutó GDP nem éri el a közösségi átlag 75 %-át
- 2. Célterület
a gazdasági, társadalmi átalakulás alatt levő strukturális nehézségekkel küzdő térségek
- 3. Célterület
Humán erőforrás-fejlesztés (oktatás, képzés, továbbképzés, átképzés)

Fejlesztési célterületek (Objectives) 2007-2013

Konvergencia célkitűzés	ERFA	ESZA	Kohéziós Alap
Regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzés	ERFA	ESZA	
Európai területi együttműködés célkitűzés	ERFA		

**Structural Funds 2007-2013:
Convergence and Regional Competitiveness Objectives**

- Convergence Regions
- Phasing-out Regions
- Phasing-in Regions
- Competitiveness and Employment Regions

Position as of October 2005.
Regional boundaries in Bulgaria and Romania are indicative only

Fejlesztési célterületek (Objectives) 2007-2013

- **1. konvergencia-célkitűzés:**

Célja a legkevésbé fejlett államok és régiók felzárkózásának elősegítése. A 27 tagállamot számláló Európai Unióban ez a célkitűzés 17 tagállamban 84 régiót érint, melynek összlakossága 154 millió fő.

- *Jogosultsági feltételek:*

A strukturális alapok forrásaira (ERFA, ESZA), azon NUTS 2. szintű régiók jogosultak, ahol a 2000-2002 időszakra vonatkozó adatok alapján az egy főre eső bruttó hazai termék (GDP) nem éri el az uniós átlag 75 százalékát.

Fejlesztési célterületek (Objectives) 2007-2013

- **1. Konvergencia-célkitűzés**

- Támogatás mértéke:

A konvergencia célkitűzés keretében 251.163 milliárd euró áll rendelkezésre, ami a strukturális alapokból és a Kohéziós Alapból rendelkezésre álló teljes összeg 81,54 százaléka. A konvergencia célkitűzés forrásait a három alap - Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap, Kohéziós Alap - együttesen biztosítja.

Fejlesztési célterületek (Objectives) 2007-2013

2. A regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzés célja a konvergencia célkitűzés hatálya alá nem tartozó régiók versenyképességének, vonzerejének erősítése, foglalkoztatási mutatóinak javítása. A célkitűzés keretében 19 tagállam 168 régiója részesülhet támogatásban.

- Támogatás mértéke: A célkitűzés keretében 49,13 milliárd euró áll rendelkezésre, ami a teljes összeg 15,95 százaléka. A forrást az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Európai Szociális Alap egyenlő mértékben biztosítja.

Fejlesztési célterületek (Objectives) 2007-2013

3. Európai területi együttműködés célkitűzés

- A célkitűzés a közös helyi és regionális kezdeményezések révén tovább erősíti a határokon átnyúló együttműködést. A célkitűzés a korábbi INTERREG közösségi kezdeményezésen alapul, s az ERFA finanszírozása alá került.
- Támogatás mértéke: A célkitűzésre az összes támogatás 2,52 százaléka, azaz 7,75 milliárd euró áll rendelkezésre:
- Határokon átnyúló együttműködés: 73,86 %
- Transznacionális együttműködés: 20,95%
- Interregionális együttműködés: 5,19%

Fejlesztési célterületek (Objectives) 2007-2013

3. Európai területi együttműködés célkitűzés

- A forrást teljes egészében az Európai Regionális Fejlesztési Alap biztosítja.
- Jogosultsági feltételek: A Közösség NUTS 3. szintű, valamennyi belső és egyes külső szárazföldi határok mentén fekvő régiója, és a Közösség NUTS 3. szintű, a tengeri határok mentén fekvő, egymástól legfeljebb 150 km távolságra található régiója jogosult a támogatásra.

NFT - ÚMFT

- 2004-2006: Nemzeti Fejlesztési Terv (fél ciklus)
- 670 milliárd Ft
- ROP, KIOP, GVOP, HEFOP, AVOP

ÚMFT

- Új Magyarország Fejlesztési Terv
- „Foglalkoztatás és növekedés”
- 6875 md Ft forrás áll rendelkezésre
- Regionális operatív programok

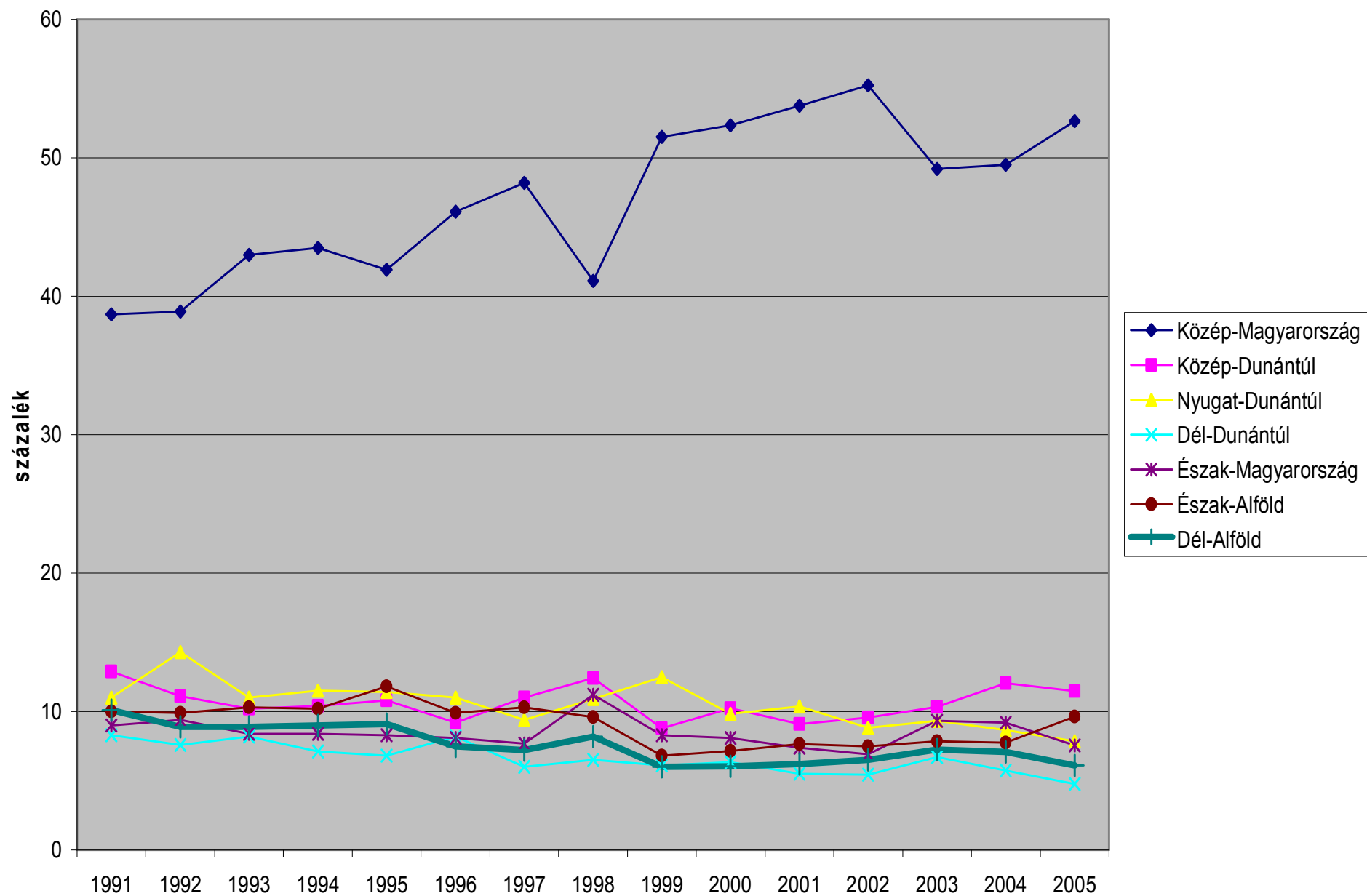
Elvek

- Modernizáció: korszerű tudás és technológia támogatása
- Átláthatóság: a részérdekek ne kerüljenek a köz érdekei elé
- Gondos gazda: egy projekt akkor lehet sikeres, ha az foglalkozik vele, akinek fontos
- Felelős döntések: mérhetővé tenni az eredményeket

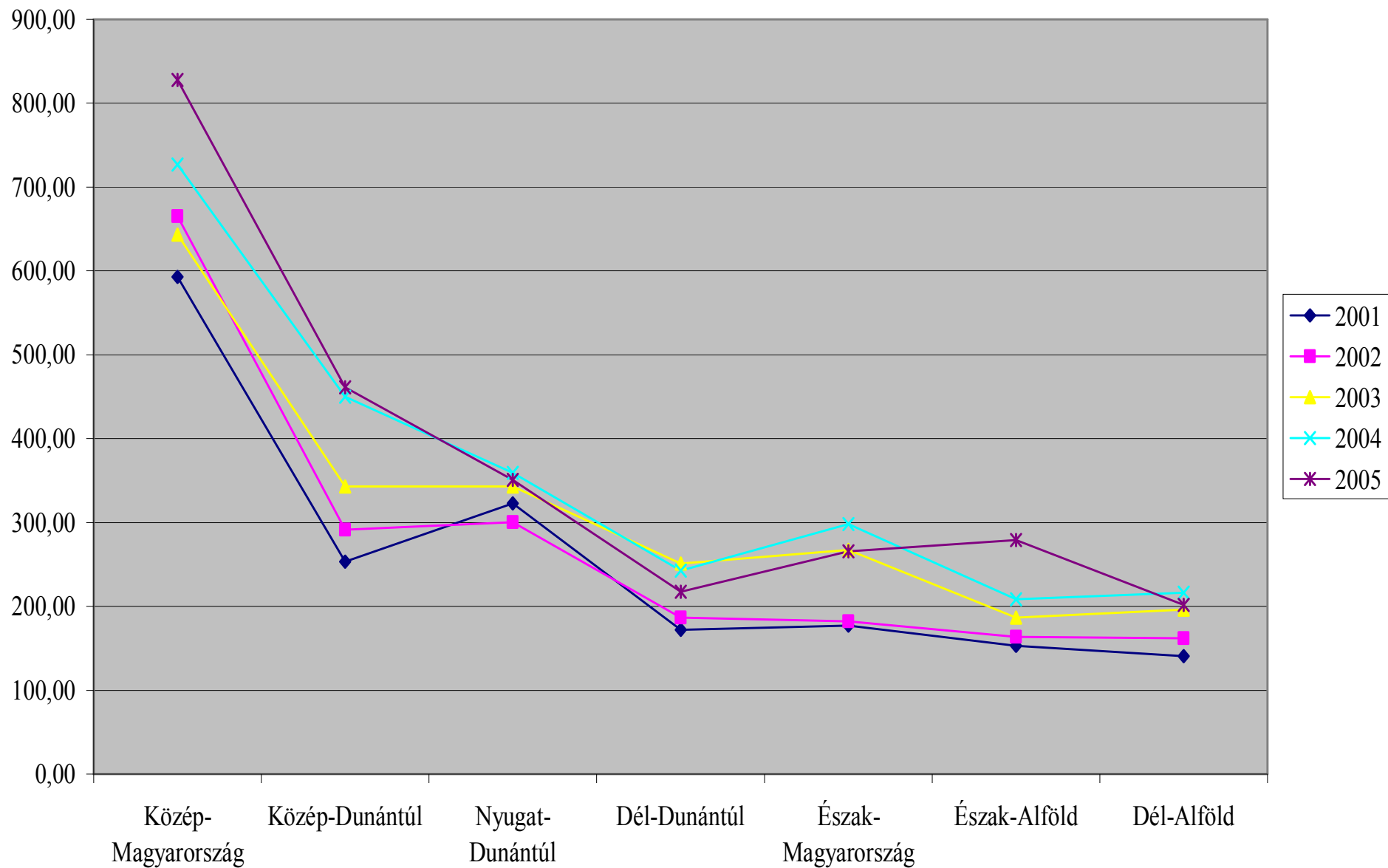
A régiók közötti forrásmegosztás szempontjai az ÚMFT-ben

- Lakosság száma a régióban (súly: 20 %)
- Települések száma (súly: 10%)
- Munkanélküliség (súly: 20%)
- Elmaradott településeken élők száma (súly: 10%)
- A régió fejlettsége (súly: 40%)

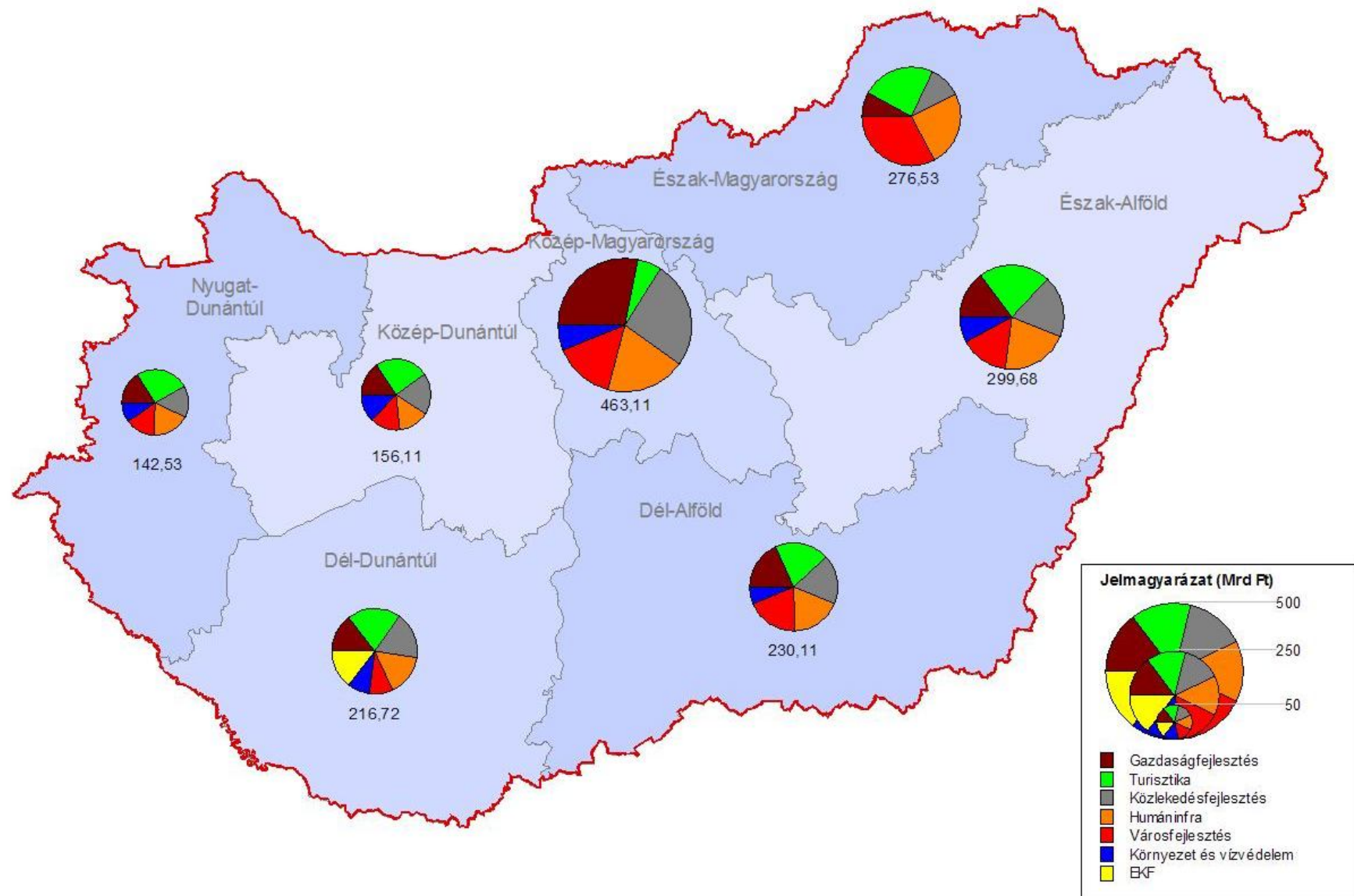
Magyarországi beruházások régiós szinten 1991 és 2005 között (Magyarország=100 %)

**A magyarországi beruházások fajlagos értékének (1000 lakosra kivetített hányadának) alakulása
(millió Ft)**

Regionális Operatív Programok forrásai (2007-2013)

Pólus-programok

Budapest: INNOPOLISZ

Győr: AUTOPOLIS

Pécs: AZ ÉLETMINŐSÉG PÓLUSA

Miskolc: NANOPOLISZ - anyagtechnológia

Szeged: BIOPOLISZ

Komoly lehetőség

- Egyéb fejlesztési források
- Kiemelt nagyprojektek
- Kedvező támogatási hányad
- „A fejlődés lehetősége”

Néhány weboldal

- http://europa.eu/index_hu.htm
- http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm - térképek
- <http://www.euvonal.hu/>